

mircea tomuș

aripile demonului

vol. I

Mircea TOMUŞ

ARIPILE DEMONULUI

Vol.1

Editura Virtual

2010

ISBN(e): 978-606-599-219-1

978-606-599-220-7

Avertisment

Acest volum digital este prevăzut cu sisteme de siguranță anti-piratare. Multiplicarea textului, sub orice formă este sancționată conform legilor penale în vigoare.

Cuprins

O ZI ȘI O NOAPTE DE AUGUST	4
POVEȘTILE DE LA MOARA DIN GĂDĂLIN	271
EPILOG	427
NOTA AUTORULUI	431

*O parte din figurile și întâmplările din povestirea ce urmează au fost și s-au petrecut
aieva; altele sunt numai presupuse.*

Din FACEREA, ÎNTÂIA CARTE A LUI MOISE, Capitolul 4, *Cain și Abel; urmașii lor:*

Și Cain a zis către Abel, fratele său: „Să ieșim la câmp!” Și a fost așa că'n timp ce ei erau pe câmp, Cain s-a aruncat asupra fratelui său și l-a omorât.

Și a zis Domnul către Cain: „Unde este Abel, fratele tău?” Iar el a zis: „Nu știu; nu cumva sunt eu paznicul fratelui meu?...” Și a zis Domnul: „Ce ai făcut? Glasul fratelui tău strigă spre Mine din pământ. Și acum, blestemat să fii de pământul ce și-a deschis gura ca să primească din mâna ta sângele fratelui tău. Când vei munci pământul, el nu-ți va mai da puterea Lui; rătăcitor vei fi și fugar pe pământ!”. Și a zis Cain către Domnul Dumnezeu: „Pedepsa mea e mai mare decât aș putea eu să duc. Dacă Tu mă izgonești astăzi delà fața pământului, și de la fața Ta voi fi ascuns; rătăcitor voi fi eu și fugar pe pământ, și va fi că oricine mă va întâlni, mă va ucide. ” Și i-a zis Domnul Dumnezeu: „Nu așa, ci oricine-l va ucide pe Cain, înșeptită răzbunare va cădea asupra-i. ” Și Domnul Dumnezeu i-a pus lui Cain un semn, ca tot ce-l care-l va întâlni să nu-l omoare. Și s-a dus Cain de la fața lui Dumnezeu și a locuit în ținutul Nod, la răsărit de Eden.

...,În spatele oricărei suferințe inexplicabile și care, aparent, cade sub incidența absurdului, se află rațiunea ascunsă a lui Dumnezeu, Care întotdeauna știe ce face." ...,unul dintre nucleeele cârtii lui Iov, [...] concesia pe care Dumnezeu făcut-o lui Satan, dându-i acestuia puteri asupra omului."

Dintr-un comentariu la Cartea lui Iov

Din CARTEA LUI IOV, cap. 41, Cuvântul lui Dumnezeu:

Căci cine este oare acela ce-Mi stă'mpotrivă? [...]

Poți tu să-i scoți din taină vestmântul de deasupra, ori să-i pătrunzi sub zale în cuta căptușelii? El are porți pe chipu-i: cin'le-a deschis vreodată? El are dinți în gură, împrejmuită cu frică. Lăuntrul său făcut e din scuturi de aramă cu-ncheieturi legate ca piatra grea, de șmirghel: atât de mult sunt strânse'ntre ele laolaltă, că nici măcar suflare de vânt nu le răzbate; așa cum se lipește un om de al său frate, tot astfel se țin ele și nu se mai despart. El numa'ce strănută și scapără lumină, în ochii săi e chipul luceafărului nou. Din gura lui ies parcă vâpâi de torțe-aprinse și scapără dintr'însul ca un grătar de foc. Din nări aruncă-n aer fum gros, ca de cuptor în care ard cărbuni. Suflarea lui, jărat, din gura lui, vâltori.

Grumazul lui adună în el puterea toată, în fața lui, pierzanie.

Pe trupul lui sunt cărnuri lipite și'ndesate: izbește-n el cu apă, el nu se va clinti. Iar inima într'însul e'nfiptă ca o piatră și ca o nicovală rămâne neclintită. Când el se'ntoarce, groază în cele patru labe simt fiarele din preajmă și fug mâncând pământul. Aruncă lănci asupra-i: nimic nu-l înspăimântă, nici sulița ce zboară, niciplatoșa'n văzduh; căci el socoate fierul fiind ca niște paie, arama, putregai.

Nu-l vatămă săgeata din arcul de aramă; dacă-l lovești cu piatra, o simte fir de iarbă. De cad pe el ciocane, l-ating ca niște trestii, și-și râde de-ncruntatul aruncător de flăcări. Țepușele-

ascuțite îi țin de așternut; sub el, aurul mării e tot-n-o știi!—mocirlă, adâncul clocotește ca o căldare-ncinsă, căci lui îi este marea un vas de fiert unsori, prăpastia genunii, un rob adus din luptă, genunea însăși, locul in care el se plimbă. Aici, pe'ntreg pământul, ca el nu-i nimeni altul, făcut să-și râdă'n joacă, de el, îngerii Mei; el vede tot înaltul, el, împărat a toată făptura de sub ape.

O ZI ȘI O NOAPTE DE AUGUST

1.

Într-o după amiază călduroasă și prăfoasă de la sfârșitul lunii august a anului 1940, un autobuz destul de hodorogit, acoperit cu o carapace aproape rotundă de tablă jumătate roșie și jumătate galbenă, ieșea pe ceea ce fusese nu demult bariera de răsărit a Clujului, îndreptându-se, pe șoseaua pietruită, spre Apahida. Depășise ultimele căsuțe de la marginea orașului, lăsând în urmă turnul înalt și subțire al bisericii Sfântul Petru, în vreme ce nici vârful ascuțit al Catedralei Sfântul Mihail, cu crucea lui aurită, trimițând luciri galbene, curate, în toate zărilor, nici cupola rotundă, de metal înnegrit, a noii Catedrale ortodoxe nu se mai vedeau, scufundate sub orizontul acoperit de aripa unei întinse penumbre, ca un nor care putea să ducă o ploaie caldă de vară, sau o furtună cu tunete și fulgere; acum, zdrăngănind din toate încheieturile și tușind des din eșapamentul care zvârlea în urmă norișori rotunzi, albaştrii murdari, se îndrepta voiniceste pe drumul ușor înclinat spre satul Someșeni, ascuns de căldură sub coroanele prăfuite ale grădinilor, ca și cum ar fi fost o uriașă rădașcă pornită să ia în coarne clăile de frunze dinnaintea ei. În spațiul rotund din interiorul acestei ciudate ființe, mașinărie și insectă totodată, pe resturi de fotolii zdrențuite și desperecheate, două duzini de călători erau scuturați din rărunchi, asudând abundent în dogoreala prăfoasă cu iz puternic de uleiuri și gaze arse. Între ei, pe două perechi de scaune ceva mai bune, așezate față-n față, cu tapiseria de piele uzată încă întreagă, doi preoți; unul, ceva mai tânăr, celălalt părea mai matur și mai împlinit. Preotul mai tânăr, cu părul negru și ușor rărit peste fruntea înaltă și lucioasă, cu mustața și barba retezate scurt, cu mașina, ocrotea cu mâna dreaptă umerii rotunji ai unui băiețel de vreo șapte-opt ani, cu o față tristă și serioasă în care lucea perechea de ochi, ca doi cărbuni lichizi, reproducând la scară ceva mai mică privirile luminoase ale tatălui său. Erau îmbrăcați cuviincios și curat, preotul în costum gri închis și cravată neagră, dar fără vesta caracteristică, închisă până la gât cu bumbi rotunzi, mărunți, a prelaților ardeleni în costum civil; băiețelul, cu pantaloni scurți de piele de drac și bluză albă, aproape neșifonată; avea și o bască albă, rotundă, care îi cădea în răstimpuri peste urechi, îndoindu-le, încât tatăl lui, după ce încercase de câteva ori să o potrivească, o luă punându-i-o peste genunchi și lăsându-l cu capul gol sub tunsoarea scurtă, din mașină. Preotul avea alături, înghesuită între el și speteaza scaunului, o geantă de piele aproape nouă, cu încuietori frumoase, de metal lucitor. Se așezase cu grijă pe scaunul de piele, cercetând cu atenție orice posibilă urmă de praf; odată instalat, căută în buzunarul mic, de sub centura pantalonului, un ceas rotund cu lanț alburii, imitație de argint, și-i privi cadranul cu luare aminte. Apoi îl puse la loc și își întrebă copilul dacă s-a instalat bine.

- Stau bine, răspuse băiatul, după care întrebă el, oarecum îngrijorat: Crezi că întârziem?

- Nu. E bine, răspuse tatăl său. O să ajungem cu bine. Copilul rămase gânditor; i se prefirau încă, pe ecranul vederii interioare, imaginile orașului, cu mașinile, străzile, clădirile și

vitrinele lui. Plecaseră din vreme de la gazda lor, familia Purici, de pe strada Regina Maria, dar când să iasă de sub gangul de la nr. 47, tatăl său deschise o ușă laterală, care dădea într-unui din birourile Băncii Vatra, și-l salutase pe domnul Purici, care scria în niște registre, la un birou, și ridicase ochii, întrebându-l:

- Ce mai știi? Au plecat?
- Da, s-au dus, îi răspunse părintele.
- Manoilescu? mai întrebă și celălalt.
- A plecat și Dragalina, cu experții lui.
- Atunci e bine. Și de la ei?
- Păi cred că Csáki și contele Teleki.

- Hm, răspunse celălalt și rămase cu ochii privind în gol, în timp ce preotul și băiatul lui ieșiseră în plin soare, pe trotuarul larg, mărginit de pomi. O luară la dreapta, spre piața mare, în care era statuia lui Matia Corvinul și imensa catedrală cu crucea aurită. În dreptul librăriei Cartea Românească, cotiră după colt, iar la dreapta. Deși lumina zilei de august nu era întreagă, în strălucirea ei, ci ca și când ar fi fost filtrată printr-o sită deasă, din fire de otel cenușii-albăstriei, lumea se arăta în culori curate și linii distincte; clădirile înalte și vechi aveau fațade încărcate de stucaturi ornamentale care luceau, în lumina proaspătă a dimineții senine de august, ca imense ghirlande de pietre prețioase; mirosea proaspăt a căldură de trotuar care tocmai începe să dogorească, a flori proaspete, abia scoase din apă, a tutun galben din țigări Regale și a ciocolată cu lapte; dinspre vitrinele colorate în jocuri de culori, plutea aromă dulceagă de caramele Stolwerck, odicolon și pudră. Țevile lucitoare de la eșapamentele automobilelor de lux măturau caldarâmul proaspăt cu prelungi cozi de vulpi fumurii-străvezii. Treceau domni cu pălării rotunde de pai, la braț cu doamne pe tălpi înalte și groase, cu fețele vopsite distinct sub boruri largi, unduite, câte o figură țeapănă de grof, cu favorite albe, bogate, și priviri verzi lucind în obrazul roșu, spuzit, câte un domn gras, cu o geantă burdușită de acte, gâfâind asudat, ucenici și băieți de prăvălie, în salopete cu bretele late duceau tăvi și pachete învelite savant, servitoarele cu fuste bogate și de un roșu aprins, de Sic, purtau coșuri cu legume, iar bone nemțoaice, blonde, cu figuri bărbătoase, împingeau cărucioare cu copii dolofani și rozalii. Pe cei doi îi întâmpină dimpotrivă, printre trecători, înaintând cu pași legănați, un bărbat în puterea vârstei, mai scund ceva decât tatăl băiatului, dar îmbrăcat în același costum închis; pălăria de vară, albă, cu dungă neagră, îi dădea, însă un aer mult mai civil, dar înfățișarea lui exterioară se ștergea în fața luminii vii care îi strălucea în priviri. Era din luminile acelea care nu străbat foarte departe, ci sunt menținute în preajma ființei, aproape ca o aură; la cel care se apropia de ei, legănat, prin mulțime, lucirea specială a ochilor părea că se răsfrânge mai întâi asupra obrazului și apoi a întregii persoane, dar de pe obrazul curat, de tânăr, pe care-l împodobeau o neverosimilă bărbuță, mai mult albă decât sură, lumina aceea se întorcea în priviri, dublându-le

strălucirea, pentru ca iar să se răspândească, asemeni unui val vizibil de bunătate, pe toată fața și să fie întoarsă iar Alături era un bărbat tânăr, ca de 30 de ani, cu trăsături rotunde pe fața cu ten de om blond; părul castaniu era dat pe spate, cu o buclă rotundă deasupra frunții luminoase. Tânărul rămase oarecum în rezervă în timp ce cei doi bărbați se salutară cu amabilitate și se opriră să-și strângă manile, iar băiatul rămase oarecum neplăcut surprins de lipsa de sonoritate a vocii celuilalt, care părea că trage un fier ruginit pe o suprafață amorfă; încât se refugie în îngrijorarea pentru posibila întârziere. Tatăl său întrebă:

- Aveți ceva noutăți, părinte profesor?

- Nimic nou, dragă, ce știi, desigur, și tu: au plecat. Acum trebuie să fi ajuns. Uite, să vă prezint, spuse părintele profesor, în timp ce-l luase de cot pe însoțitorul lui și-l trase mai aproape:

- Dumnealui este domnul David Prodan, un tânăr istoric de mare viitor; lucrează la Arhive și este preocupat de istoria Ardealului, poate ai auzit despre el.

- Auzit, cum să nu, răspuse preotul. Știm despre cercetările d-sale privind răscoala lui Horea în comitatele Cluj și Turda. Foarte încântat de cunoștință.

În timp ce noii cunoscuți își strângeau mâinile, zâmbind cu căldură unul către altul, părintele profesor continuă:

- Mai tânărul meu coleg este din Cioara, de pe lângă Cugir, în stânga Mureșului, de pe unde-au plecat toții Cioranii răspândiți nu numai în tot Ardealul, dar și prin lume. E și locul Sfântului Sofronie. Apoi, coborând ochii către băiețel, îl întrebă:

- Tu știi cine-a fost Sfântul Sofronie de la Cioara, puiule?

- Nu știu, răspuse copilul cu mare sfială și îngrijorat că vor întârzia la autobuz.

- A fost un martir al Bisericii noastre Ortodoxe, care a fost sacrificat pentru credința străbună.

În timp ce băiețelul se emoționa tot mai tare, noua lor cunoștință completă:

- Tot la Viena i-a fost dat să pătimească și lui...

- Așa, da, la Viena, reluu imediat părintele profesor. Și ce oraș minunat! Și cât a sperat neamul nostru de la această cetate de lumină! Dreptu-i că multă lumină au luat de acolo românii noștri, dar și de multă neînțelegere și pătimire au avut parte. Și acum, tot la Viena ni se hotărăște soarta... Măcar de-ar fi una bună, dar tare mă tem.

Ceilalți ascultau în tăcere și parcă pe fețele lor coborâse umbra unui nor. Apoi părintele profesor întrebă:

- Vă duceți și voi?

- Da, avem autobuz, numai de nu ne-ar prinde ploaia, răspuse preotul, privind îngrijorat un nor care se întinsese, neașteptat, deasupra lor, de peste palatul Bánfy, ca un cearceaf cernit.

- Mă duc și eu, părinte profesor, mă tem să nu întârziu, spuse tânărul cu fruntea luminoasă.

- Du-te cu bine, dragă, îl îndemnă acesta, și să aveți noroc! De ceas bun, ce să vă spun? Măcar al vostru să fie un ceas bun astăzi!

Și, în timp ce, după ce strânsese mâna bărbaților iar pe copil îl mângâie pe frunte, domnul cel tânăr se îndepărta, cel vârstnic se simți dator să explice:

- Astăzi, tocmai astăzi, se căsătorește. Și pentru că văzu expresia de mirare scrisă pe fața preotului, continuă:

- Într-un fel, e bine: înseamnă că au curaj și încredere. Cei tari și mari ne hotărăsc soarta, la Viena, cum au mai făcut-o și altă dată, dar el pornește pe-un drum nou în viață. Semn de putere. Apoi, coborând iar ochii la copil:

- Și cum, ție nu-ți place istoria?

- Ba-mi place, răspuse băiatul cu vocea gătuită de emoție.

- Îi place, îi luă apărarea tatăl său. Abia la toamnă merge la școală, dar știe să citească.

- Numai cu litere de tipar, ținu să precizeze băiatul ridicând ochii cu teamă, ca și când s-ar fi ferit să nu poată fi învinuit de ceva rău, un fel de minciună.

- Și ce fel de cărți citești tu?, îl întreabă părintele profesor. Doar nu citești cărți de istorie?

- Am un album de istorie. O carte mare, cu chipuri, explică băiatul.

- Așa da, o cunosc, foarte bine. Și ce-ți place sau cine-ți place ție cel mai mult, din istorie?

Amândoi bărbații, și cel mai învârstă, și cel mai tânăr, coborâtă ochii la copilul care stătea între ei, cu basca lui albă și ochii negri lucind în fața ușor măslinie; când răspuse, ochii lui primară o lumină în plus și fața păru că i se deschide la culoare:

- Ștefan cel Mare!

- Chiar așa? Ștefan cel Mare?, întreabă profesorul. Și de ce tocmai el?

- Pentru că pe el nu l-a învins nimeni!, răspuse copilul, care păru că-și ia avânt și uitase de grija întârzierii.

- Așa știi tu, că nu l-a învins nimeni? Foarte bine! Foarte bine, dragă. Ai grijă, să te porți bine la învățătură! Apoi, cuprinzându-i pe amândoi, preot și băiat, într-o singură privire, profesorul îi îndemnă:

- Mergeți cu bine, în autobuz nu vă plouă. Numai altele de n-ar fi... Domnul să vă aibă în paza lui, încheie părintele profesor cu o voce cu totul străină, de parcă altcineva ar fi vorbit în locul lui, și copilul se trezi scaldat de căldura unei emoții spontane. Era o voce melodioasă și vibrantă, fără stridențe, ca un extract sonor de liniște sufletească și generozitate.

- Așa-i, cum spuneți, părinte profesor, și preotul își luă băiatul de mână, îndreptându-se spre capătul străzii Regele Ferdinand. Merseră o vreme pe trotuarul din dreapta, apoi, în dreptul clădirii galbene, patrate, a Poștei centrale, traversară pe celălalt trotuar și, printr-o străduță îngustă și scurtă, pietruită cu pietre de râu, ajunseră în spațiul gol din spatele poștei. Mai multe autobuze, care roșii,

care albastre, cu alb sau galben, staționau cu motoarele pornite. O mulțime pestriță se foia printre mașini. Până să-și afle cursa de Reghin, preotul se mai întâlnește cu un cunoscut; era tot preot, cu un costum cumva mai puțin îngrijit și o barbă mai țepoasă, înconjurat de câțiva țărani cu desagi, care priveau în jur nedumeriți, ca și când n-ar fi știut ce se întâmplă cu ei. Celălalt sufla repede, de parcă s-ar fi grăbit să nu piardă mașina, și întrebă fără nici o formulă de salut:

- Ce știi? Au plecat?

- Da, s-au dus.

- Cine? Manoilescu?

- El, cu Dragalina.

- Atunci e bine, cu Dragalina e bine.

- Te-ai mai văzut cu cineva?

- Acum m-am întâlnit, pe centru, cu părintele profesor Ion Lupaș. Era cu Prodan de la Arhive.

- Și ce zice profesorul?

- E îngrijat și el.

- Toți suntem îngrijați. Servus. Băiatul se miră cât de nefiresc înaltă era, de data aceasta, vocea care îi vorbea tatălui său, ca și când cel care vorbea ar fi luat-o, din greșală, pe o octavă mai sus, dar băiatul nu avea astfel de cunoștințe muzicale și își imaginează numai cum vocea preotului întâlnit apucase pe alt drum, cum se poate întâmpla unei căruțe sau mașini.

- Servus, părinte îi răspunde tatăl său. Și fiecare își caută mașina, în timp ce norul de deasupra orașului părea că se lățește, până spre dealul unde era Cartierul Clinicilor. Clujul tot era acoperit, acum, de o umbră rece, iar în timp ce autobuzul, cu motorul ambalat, ieșea din parcare, căutându-și drumul, băiatul mai apucă să vadă, pe geam, cum un vânt subțire ridicase frunze căzute și bucăți murdare de hârtie, din praf, și le rostogolea în urma lor. Abia atunci băiatul realizează că tatăl său se saluta cu multă căldură cu pasagerul din fața lui, care era tot preot, într-o costumație identică, atent îngrijită și, totuși, cu ceva foarte ușor, abia ca o nuanță, deosebit, ceva insesizabil, care venea poate din ținută, poate din obrazul ras în întregime, în care linia nasului, altfel fin, se contura puternic, poate din vocea cu un semiton mai înaltă decât ar fi presupus-o statura lui plină:

- Servus, părinte dragă, îl întâmpinase acesta pe tatăl său. Vorbea cu e-uri deschise și palataliza sesizabil pe „t” din *părinte*, după pronunția tradițională ardelenescă.

- Toată cinstea, părinte Bujor, răspunde el. Vă trageți cătră casă?

- Ne tragem, da. Tot acasă-i mai bine. Spusese *trajem* și muiase pe „n” din *bine*. Nu zâc, îi frumos și Clujul, dar parcă mi-o fost destul. La noi îi mai liniște...

- Până ne-or ajunge și pe noi veștile, răspunde celălalt.

- Asta așa-i... Numai de-ar fi vești bune...

Și oarecum instinctiv, după această replică, celălalt preot își scoase din buzunărelul de la brâu ceasul rotund; îl privi cu oarecare preocupare și ridică privirea către preotul din fața lui. Acesta făcea exact aceleași mișcări și cei doi preoți se treziră, dintr-odată, cum erau, față în față, fiecare cu ceasul în mână și cu ochii ațintiți spre celălalt. Aceeași lumină de zâmbet se așternu o clipă peste fața fiecăruia, pentru ca să se șteargă, la amândoi, sub vechea umbră de îngrijorare. Apoi zâmbiră iar amândoi, oarecum împăcați și-și puseră ceasurile, cu exact aceleași mișcări, fiecare în buzunărelul prevăzut; păreau ceasuri cam la fel, doar al unuia avea carapacea și lăntugul de metal aurit, iar al celuilalt de metal argintat.

După ce autobuzul străbătu, cu zgomot și cu aplecări periculoase, când pe o parte, când pe alta, drumul șerpuit prin mijlocul localității Someșeni și după ce trecu rapid prin dreptul aeroportului, unde șoferul porunci călătorilor, cu un glas hodorogit și hârâit și el, întocmai ca al utilajului pe care îl stăpânea, să tragă perdelele la geamurile din stânga, se avântă cu tușituri încă mai puternice peste un podeț, virând aplecat la stânga și apoi își înfipse botul teșit în drumul deschis înaintea, drept ca o sfoară întinsă, nemailuând seama la cele două grupuri de căsuțe acoperite cu țigle roșii sub coroane de pomi din cătunele Sânicosară și Dezmir. Ținta lui, de acum, era îngrămădirea de clădiri dintre care începea să se distingă formația lungă, cu turnuleț, a gării din Apahida și pentru a-și atinge această țintă își puse în mișcare toate puterile de sforăit și tușit, iar roțile cu cauciucuri tari ca metalul începură să sfârâie ascuțit pe șoseaua de piatră bătută.

La oprirea de la Apahida, autobuzul hodorogit sosi trepidând tot și scoțând fum, ca după o cursă eroică; șoferul, cu șapcă de piele unsă cu ulei și cămașa plină și ea de pete de ulei și funingine, sări pe ușa din stânga scaunului său și ridică părțile laterale ale capotei motorului, eliberând doi snopi gemeni și paraleli de aburi albi și fierbinți. Și pentru că, la ușa încă închisă din partea cealaltă a autobuzului, se împingea, de jos, o țărancă cu fața roșie, grasă și asudată, cu fustele roată în jurul ei, ca o cloșcă, și cu doi desagi înțesați tăindu-i umărul gras și alb sub gâtul tăbăcit de soare până la gulerul subțire și tare al cămășii, șoferul hârâi și tuși constatarea, ca o poruncă, după care, devreme ce toate vitele și chiar și oamenii, pe asemenea călduri și la un asemenea efort, au nevoie să fie adăpați, atunci și motorul își are setea lui și își cere porția lui de apă. Așa că scoase, din îngrămădeala de cârpe și unelte murdare de sub scaunul său, o găleată maro-cenușie, de un material incert și se îndreptă spre un gard după care se vedea cumpăna strâmbă a unei fântâni. Femeia cu desagii suspină adânc, din rărunchi, dar nu lăsă povara jos și nici nu slăbi presiunea din afară asupra ușii; căuta numai, cu ochii, când la manevrele șoferului, care făcea să se aplece și să se ridice cumpăna fântânii, când, prin turbureala geamului prăfuit, la interiorul autobuzului, evaluându-și șansele de a mai găsi un loc liber, ori măcar un spațiu pentru desagii săi.

După-amiaza de august își contura rotunjimile încăpătoare, împingându-le până la marginea zărilor topite într-o ceață diafană, de unde pulsa din adânc spre necuprinsurile nevăzute. Lumea

mirosea acum a căldură de ape stătute și buruieni vechi, a sudoare umană, a flori trecute; din când în când, pe câte-un scurt puseu de vânt, uneori abia simțit, alteori tare, ca un pumn în pânda duratei, plutea miros iute de tutun tare, „Plugar” și „Mărășești”, aromă moale, ușor amețitoare, de odicolon ieftin, dar și odoare grea, amestecată, de grajd; băltea ceva care aducea cu mireasma trecerii, împletită cu parfumul amintirilor nedeslușite, gust amarului de zădărnicie; flutura pe la tâmpale câte-o boare iute și plăcută, îmbietoare ca speranța, pentru ca s-o înece, din nou, i zădul strepezit de moleșeală. Spre apus, Clujul se scufundase ca într-o baltă de cenușă, spre miază-noapte, dealurile din stânga Someșului rostogoleau foarte lent, născându-le unele dintr-altele, rotunjimi alungite; spre miază-zi, înălțimile masive ale Feleacului ridicau stavilă orizontului până la o pătură subțire de nori alburii, ca urma unei răsuflări pe geamul albastru al înălțimii, din care se închipuiau asemănări nestatornice, în timp ce, la răsărit, o coamă de deal rotund și apropiat, sub cercurile de umbră jilavă, cu aromă iute, ale nucilor, se aținea în fața găngăniei mecanice ca un obstacol de netrecut. Dar autobuzul, după ce depășise hurducat linia ferată păzită de barieră, țâșnise drept înainte pe drumul pietruit, ca și când n-ar fi văzut nimic în fața lui, tușindu-și dogit pușcăturile lui repetate. O alcătuire de șiruri paralele de nuci dădea drumului iluzia unei lungimi nesperate, pe care hărnicia zgomotoasă a mașinii părea că se simte bine. Apoi calea se înclină ușor spre dreapta, ca într-un zbor razant, după care viră la stânga, iar călătorii se balansară toți într-un singur avânt, cu sufletul strâns nod la baza gâtuleului. Sporul din tusa motorului mai ținu câteva scurte rafale, apoi păru că se îneacă, dar se redresă repede și iar se îneacă. Atunci fața șoferului se crispă brusc, corpul i se încovoie, adunându-se, spre dreapta, asupra schimbătorului de viteze, pe care-l zmuci scurt, apoi făcu motorul să tușească hârâit, ca și când ar fi dat un semnal, apoi iar manevră maneta înaltă, cu măciulie rotundă, trăgând-o spre el și înapoi, pentru ca, până-ntr-un sfârșit, să scoată, cu multă caznă, de undeva din adânc, din măruntaiele motorului, un zgomot scrâșnit și prelung, ca și când ar fi reușit să smulgă și să târșâiască, de acolo, un mănunchi de lanțuri grele și ruginite pe bolovani. Atunci aproape toți călătorii răsuflară ușurați, iar femeia cu desagi repetă, mai liniștită, trei cruce mari pe pieptul său moale și răsuflă din adânc mulțumiri Domnului.

Începuse urcușul dealului; băiețelul se cuibări mai bine pe scaunul lui tare și în culcușul moale, de sub umărul tatălui. Ceilalți călători, ca și când s-ar fi simțit, dintr-odată, scăpați de sub teroarea vitezei, își rotiră trunchiurile și se uitară unul la altul de parcă atunci s-ar fi văzut pentru prima oară. Se auzi, chiar, printre mormăielile înfundate ale motorului, o vorbă limpede, iar dintr-un ungher întunecos picură un râs cristalin.

Femeia cu desagi căută cu privirea în jur, să vadă unde și cu cine este; povara ei, lăsată acum pe podea, la picioare, se adâncise și înțepenise în propria greutate; văzu că era tocmai în fata unuia din preoți și lângă celălalt, pe un scaun orientat către spatele autobuzului. Genunchii aproape că li se atingeau, iar tesătura de lână aspră și moale a desagilor mângâia, în răstimpuri, pulpele

grăsuțe și arse de soare ale băiatului. Femeia avu nevoie de câteva respirații mai apăsate ca să-și găsească ritmul firesc al suflului, acela pe care nu-l simți, la care nu iei seamă. Își îndreptă, pe fruntea ușor umezită, broboada înnodată la spate. Ascunse sub pânză câteva fire de păr scăpate în truda urcatului în mașină. Mai făcu o cruce largă și mai mulțumi Cerului, întrebându-se, totuși:

- Oare ne va ajuta bunul Dumnezeu să ajungem cu bine?

Apoi mai privi o dată în jur și își opri ochii pe fața părintelui dinnaintea ei, ca și când atunci l-ar fi văzut întâia oară. Abia atunci formulă un salut complicat, ceremonios și familiar totodată:

- Vai, se căină ea lung, dumneata ești, domnule părintele?! Iartă-mă că nu te-am cunoscut până acum!... Sunteți singur cu copilașu'? Doamna preoteasă o rămas acasă?...

Apoi, după ce îl descoperi și pe cel de al doilea, păru că abia mai rezistă la atâta mirare:

- D-apoi și dta ești aici, părinte Bujor, Dumnezeu să te țâie! Faceți bine și iertați că nu v-am văzut până acum... da'desagii ăștia...

Ritualul recunoașterii dură ceva timp; formulele alternau și se repetară de câteva ori; erau adevărate cicluri; după bucuria de a fi găsit loc, pentru ea și desagi, femeia era bucuroasă, acum, că putea vorbi când cu un preot, când cu celălalt; în tot acest timp, autobuzul urca. Urca din greu; pe marginea drumul, se vedea cum trec încet, încet de tot, desprinzându-se cu greu din locul în care erau într-o clipă și rămânând în urmă, firele de iarbă și tufele de buruieni. O pisică, proptită pe labele dinnapoi, ca un zeu egiptean, cu coada șerpuită sub ea, se scărpină cu lăbuța după urechea dreaptă. Două găini alegeau din boabe ceea ce li se părea lor că poate fi aur; cocoșul le păzea cu importanță, pășind rar, înainte și înapoi. Un cățel lățos, cu blană cânepie, zmotocită, alergă câțiva pași, hăpăind fumul înecăcios din urma autobuzului. Aveai timp să identifici fiecare fir de iarbă, fiecare snop de buruienă, să le simți sufletul formeii lor unice și să le urmărești cum se cufundă, încet, încet, ca într-o apă, în marele ceva care era înapoi. Gardurile de nuiele împletite sau de scânduri vechi, când erau garduri pe marginea drumului, treceau și mai încet; era destul răgaz să cunoști fiecare scândură, fiecare par, să-i înveți forma și amănuntele, să urmezi cu ochii și gândul cărările de fibre și popasurile de noduri, pe fata lor bătrână, ca o scriere veche a unei limbi pierdute. Casele aproape că stăteau pe loc, cu ferestrele mici, încadrate de varul albastru de cobalt și fixate în încremenirea duratei, cu linia încremenită și ea a dealului înierbat în spate. În răstimpuri rare, câte o coroană rotată de nuc, boltită ca un tavan de biserică, trecea peste încăperea vie a autobuzului, cu oamenii ei destinși de căldura plăcută a dupăamiezii, schimbând vorbe cu un interes bucuros și leneș, prin filtrul ei aromat și răcoros.

Femeia trecuse, de-acum, de la formulele de salut la cele de recunoaștere;

- D'apoi, domnule părinte, se adresă ea celui din față, dumneata mă cunoști pe mine? Știi a cui sunt?

Și începu să amănunțească a cui era și cu cine se înrudea; ce-i făceau, acum, părinții, frații și surorile; dar și verișorii și cumnații, ea zicea *șogorii*, vecinii și cunoscuții. Cine o luase și al cui era acela; ce făceau ai lui. Nu mai era tânără, dar nici nu era bătrână. Era plină, fără să fie grasă. Avea fața roșie și rotundă, acum ușor spuzită de o rouă măruntă, cu miros plăcut, sănătos; emana o vagă aromă de busuioc, cu ascuțimi iuți, uneori. Era îmbrăcată cu o cămașă albă, de pânză țesută în casă, bumbac amestecat cu in, cu lucrătură de mână la guler și la mânecile strâmtate sub pumn, alb pe alb. Nasturi, *bumbi*, rotunzi și albi, strângând pieptul abundent. Țâțele se deosebeau bine, sub pânzătura albă a cămășii, mari și rotunde, atârând de propria greutate, dar și susținute de materia îndesată care apăsa pe cămașă. Avea o mână mare, cu degete ferme și pline, dar cu formă plăcută, iar ceva moale și tare în același timp se bănuia la pipăit. Îi plăcea să vorbească, dar avea vorba plăcută și moale, care te lua ca într-o palmă bună și te simțeai bine s-o auzi și să-i răspunzi.

În tot acest timp, autobuzul urca; dealul abia începuse. Pentru cine stătea cu fața spre botul mașinii, încă nu se vedea capătul liniei drepte a drumului, prima buclă a serpentinei. Motorul sforăia înfundat, în ritmul lui. De la dezvoltări despre propria persoană și ai ei, femeia trecu la întrebări:

—A dtale-i copilul? Vai, cum samănă pe dta! Dar și pe doamna preuteasă, nu? Ați fost la Cluj? Dar pe doamna ați lăsat-o acasă? Aveți casă frumoasă, o știu. Fie, că nu era de dumneavoastră casa aia mică, în care v-ați mutat întâi, când ați vinit la noi. I-am și zâs la al meu: mă, aia nu-i casă de popă! Mai ales că are o preuteasă așa frumoasă! Și copiii... Oare câți copii aveți? Doi ați avut când ați vinit, și cu ăștia doi, născuți aici, patru... Să vi-i ție Dumnezău. Iartă-ne, domnule părinte, că nu știm chiar așa bine... știi dta că noi, de la hotar, trăim într-altă lume... Ei da' eu, când am văzut că vă faceți casă nouă, am zis la al meu: mă, foarte bine face domnul părinte că-și face casă nouă, are doar preuteasă și copiii... Cum? Nu-i pe dumneavoastră? Îi pe beserecă? Adică îi casă parohială, cum ar veni? Bine, foarte bine, înșamnă că nu mai plecați de la noi. Nici să nu mai plecați! Îi tare bine la noi, poporenii sunt cumsecade, eclejia-i destulă, oamenii v-o lucră, și noi am lucrat la ea, trăbă să știți, că doar ne cunoașteți... Uite, popa ăl bătrân, părintele Ciuca, fie iertat, o stat o viață-ntreagă la noi... Nime nu știe când o vinit la noi, nici cei mai bătrâni din sat... și ei s-or pomenit cu dumnealui.. Tare bun preot (accentua: pre-o-t)... Așa o fost de legat de sat și de beserică, de poți să zâci că o murit în beserică...

Autobuzul urca din greu; nu mai erau case, pe marginea drumului, nici garduri; sub tufele toropite de căldură, de la marginea șanțului, păru că se furișează o sălbăticiune necunoscută, cu formă și culoare incertă. Obosită, mașina bătrână aproape că-și dădu sufletul, în buza unei cotituri strânse. Încetinise la pas și lăsă semne că se oprește. Motorul nici nu se mai auzea. Era ceva ca o suspendare, după care nu mai putea urma decât încremenirea tăcerii. Femeia rămase cu gura deschisă, cu o jumătate de vorbă agățată în aer; ceilalți călători ridicară privirile, întrebătoare. Și totuși, ca dus de un rest de inerție, bond rotund și teșit al mașinii se roti încet, încet de tot, după

curbura drumului. Era ca și când ar fi vrut să mai vadă măcar linia dreaptă și brusc urcătoare, pe care nu mai putea s-o urmeze, și apoi să se oprească de tot. Se lăsase o tăcere deplină. Toate vorbele căzuseră cumva pe podeaua grea, așteptând ceea ce urma să se întâmple. Încremenise în aceeași tăcere și femeia, cu mâna la gută și cu ochii întorși peste umăr, spre dealul care le părea interzis. Apoi se pomeni suspinând:

— Vai de mine... ăsta e în stare să ne lase aici, în drum...

Dar șoferul, concentrat asupra manetei sale, izbuti să scoată, într-un sfârșit, din adâncurile de sub podea, un fir subțire de sforăit aproape regulat; apoi, apăsând cu grijă maneta și clapeta de sub talpă, reuși să îngroașe, cu grijă și treptat, sfoara de zgomot, ca să facă, până la urmă, din ființa ei nesigură, o funie de hârăit tot mai groasă și mai îndesată. Iar când socoti că o are sub stăpânire deplină, se încovoie pe scaunul său, apăsându-se asupra podelii, și tură mașinăria la puterea ei maximă. Autobuzul se zmuci din inerție și se îndreptă voinicos spre capătul pantei.

Ca și când ar fi fost eliberați de o presiune care le apăsa creștetele și umerii, pasagerii se mișcă lejer pe scaune și-și reluată moara mărunță de vorbe. Femeia cu desăgii îi vorbea preotului despre propria lui casă, ca și când acesta n-ar fi cunoscut-o și ar fi fost nevoie să i-o descrie cineva; îi spuse despre gardul viu care despărțea curtea de flori, din față, de șanțul după care urma „drumul țării”; îi descrie alea dreaptă, de la porțița cât jumătate de stat de om, până la colțul casei, și fiecare rond de flori din stânga și din dreapta aleii. Spuse ce flori sunt și când înfloresc. Știa că, în spatele rondului din dreapta, în fața ferestrei cu trei canaturi de la sufragerie, ea zicea, cum preotul însuși împreună cu ai lui spuneau, *prânzitor*, la sfârșind primăverii trecute, într-o zi cu soare, împreună cu notabilitățile comunei, notarul, agronomul, directorul spitalului, principalii negustori, așezați pe o laviță acoperită cu țesături rustice, aduse din casă de servitoarele preotesei, preotul puse să fie fotografiați, lăsând viitorului imaginea lor cam țeapănă în costamele de sărbătoare, dar cu fețele luminate de o încredere naivă, venită de cineștie unde. Femeia știa fiecare nume și descrie fiecare persoană, de parcă ar fi fost acolo și ar fi înregistrat totul, mai fidel decât aparatul Kodak în cutie neagră, pătrătoasă, pe care-l manevrase băiatul cel mare al preotului, venit în vacanță de Paști. Îi aminti de bolta de caprifoliu de la prima intrare, care dădea direct în biroul parohial și de amănuntul că, lângă treapta de la intrare, era prinsă în prundișul aleii o lamă tăioasă de oțel, pentru curățatul noroiului de pe încălțări. „Asta-i la noi, domnule părinte, ne mîncă *tina*... Ea ne îngroapă, *tina*, încă de pe când trăim... Cu ea trăim și în ea ne ducem...” Evocă, apoi, întregul casei, un unghi drept, cu laturile egale; în colțul din interior, *vetanda*, cu pereți de sticlă în rame subțiri, de lemn, după care, pe latura dimpotrivă intrării, coridoul deschis, *târnațul*, cu intrarea secundară, cea a familiei, care ajungea, mai întâi, la bucătăria de iarnă, din casa principală. Aminti și de bucătăria de vară, unde mișunau servitoarele, în dreapta căreia se deschidea grădina de zarzavat, după care urma panta abruptă și ierboasă a cimitirului vechi și dealtd numit Hoance. Cunoștea curtea grajdurilor și

grajdurile cu vacile de lapte și boii și caii de la trăsură, cotețele porcilor, într-o latură, ale găinilor, pe dedesubt, sub lăcașurile vitelor, unde-i cald și iarna, și coșarul de cucuruz pe latura dimpotrivă.

- Cătu-i de bine că sfânta beserică-i tocmai lângă casă... Dumneata numa' ce treci gardul și ești la beserică...

- D-apoi că nu trec gardul... Am o porțiță acolo... Am făcut o porțiță ca lumea...

- Așa da... o porțiță, să treci... să treci liniștit... ca oamenii...

- Ba ca preoții...

- Că bine zici: ca pre-o-ții... să nu te încurci în alea, cum le zice?

- În reverende...

- Da, în reverende... Apoi să te țâie Dumnezeu, domnule părinte! Și pe doamna preuteasă... și pe copii..

- Pe toată lumea să ție Dumnezeu...

- Cum spui dta, pe toată lumea...

Între timp, autobuzul ajunsese pe culmea dealului. De partea cealaltă, panta nu era la fel de abruptă și nici tot așa de lungă. Valea care urma era mai ridicată, ca o covată de pământ și iarbă, cu marginile sprijinite în cend jos. Drumul șerpuia pe lângă ceea ce ar fi putut fi linia sinuoasă a unui pârâu, dar nu se vedea decât o panglică neregulată de iarbă mai grasă, verde închis. Ca și cum ar fi uitat cu totul repetatele impasuri în care se găsisse la urcuș, mașina o luă harnică la drum, unduindu-se ușor după cotiturile lui dese. Privită de sus, se vedea cum o încape, odată cu înaintarea ei mlădioasă, peisajul unei văi suficient de largi ca să conțină tot orizontul strâns într-un cerc abia alungit de dealuri, dar nu pe atât de vaste încât să fie mai mult decât o vecinătate apropiată, cu câteva case cu grupuri de pomi și grajduri cu șuri și căpițe de fân, o fântână cu ghizduri de bârne vechi și cumpănă nu prea înaltă, bălăbănindu-se ușor în aend cald. Apoi, după un șold de deal, peisajul se schimbă, dar nu-și lărgi cadrele: era o vale goală, în forma unui S mai mare, mărginită de coline pe care petece de iarbă tunsă, de un verde mai viu, alternau cu cele de miriște, de un galben uscat. Drumul avea o porțiune dreaptă, trasată de două șiruri paralele și strâmte de ploi, după care făcea o buclă strânsă și trecea pe un alt versant înierbat, între alte două șiruri de ploi.

Băiețelul își apropiase trunchiul plinuț de geamul autobuzului, dar nu într-atât cât să piardă contactul cu căldura vie pe care i-o transmitea ființa tatălui său. Din când în când, își lipea fruntea de sticla care părea mai rece, dincolo de care vedea succesiunea tablourilor cu blănuri de iarbă și miriște țepoasă, întinse pe spinări rotunjite și lungi de coline, dar și propria față străvezie ca și umbra mai rară, dar cu detaliile conturate, a figurii celuilalt preot, din fața tatălui său, oglindite ca într-o apă fără ființă. Asculta, recepționând cu atenție fiecare cuvânt, fiecare detaliu din rostirea monotonă, dar mustoasă în accentele ei provinciale, a femeii din fața lui și transforma fiecare cuvânt în imagine și își prefira fiecare imagine prin puterea propriei memorii, ca și când le-ar fi

verificat autenticitatea; astfel că făcu să apară portița de la drum, de la „drumul țării”, dar el îi vedea fiecare amănunt, fiecare bucată de laț pe care o cunoștea; le percepea senzația tactilă și materializă și imaginea clanței de metal și-i simți în palme pipăitul mai rece, dar familiar. Văzu, în închipuire, apoi, aleea, dar îi și simți prundișul sub tălpile sandalelor, învie imaginea rondurilor de flori, dar activă și emanațiile lor de culoare și miros, care îi împăienjeniră cu irizări privirea și-i făcură să vibreze nările. Trecu ca în fugă pe lângă prima intrare și se lăsă cuprins în plinul de spațiu rotund din curtea cu flori din unghiul casei, ca și când cineva mare și cald l-ar fi luat în brațe. Și totuși, acolo simți că lipsește ceva și își închipui nu numai figura, dar și aura de sensibilitate și afecțiune ce emana din întreaga față a mamei. O plasă, mai întâi, la mijlocul *târnațului* deschis, cu busnd ieșit deasupra grinzii de lemn curat. I se păru, însă, că nu era de ajuns, că nu era tocmai potrivit și o aduse spre el, făcând-o să coboare cele două trepte și să înainteze pe alee. Își spuse că trebuie să aibă, pe cap, pălăria de paie, cu mănunchiul de cireșe roșii, de sticlă, și-i puse pălăria de paie pe cap, în așa fel încât fața atât de cunoscută să-i stea în penumbră și să fie luminată numai de propria bucurie a reîntâlnirii. Aduse și silueta mai înaltă a tatălui său lângă ei, dar o lăsă cel puțin o jumătate de pas mai în urmă; îi vedea, totuși, foarte bine, nu numai conturul, dar și amănuntele figurii și îi simți, așa cum era, cu spatele spre el, expresia feței și se simți dintr-odată mulțumit; era ceea ce-și dorea să dureze o veșnicie și să nu se mai schimbe deloc, dar în el nu se întrupă această dorință, pentru că nu știa s-o formuleze, încât nu rămase altcum decât ca senzația concretă și puternică de veșnicie; toate durau, egale în sine și egale cu durata, care nu era trecere, era pur și simplu dăinuire.

Așa că se răsuci ușor pe scaun, fără să iasă din impactul de căldură care îi venea din stânga; clipi, însă, din pleoape, limpezindu-și privirea și aruncând în neant vălurile de părere. Dincolo de geam, tabloul se adânci în propriile lui trăsături și culori; erau, parcă, ceva mai proaspete, ca și când le-ar fi spălat o ploaie nevăzută. Autobuzul nu înceta să ruleze, cu viteză constantă, pe drumul tare care continua să înainteze printre întinderi paralele de iarbă de un verde plin. Dealurile din jur se lărgiseră, însă, făcând loc unor spații pe care încăpeau, în răstimpuri, grupuri de case cât un cătun, cu grădinile și acareturile lor, după care urmau goluri întinse, la marginea cărora mijeau depărtările. Împinse mult în laturi și înainte, dealurile își conturau înălțimi sporite, exprimate în forme tot mai scunde, pierdute spre orizont. Cununi rare de păduri poposeau pe unele creste, ca niște misterioase și imense zburătoare, așternute din planari vaste. Cend se lărgise mult, întinzându-se spre necuprins. Nori străvezii închipuiau, acolo, o altă lume, născută din sine și transformându-se mereu în sine; ceva ca un deal se umfla mereu, din propria substanță aeriană, și trecu într-o formă de pește imens, care crescua din interior și întinse pe pânza albastră conturul masiv al unui cap de bătrân, cu fruntea largă și barba bogată.

Jos, lumea apropiată și familiară din jurul șoselei se lăsă topită și înghițită în propria concretețe detaliată și cunoscută; era ca și când s-ar fi cufundat în ea însăși. Urcaseră, însă, în